

Inskrift (enligt B 440):

suain i auk k-sluk li . . . sa stin . at . sikstin faður sin
 5 10 15 20 25 30 35 40

Svæinn ok Gíslaug le[tu ræi]sa stæin at Sigstæin, faður sinn.

»Sven och Gislög läto resa stenen efter Sigsten, sin fader.»

Till läsningen: Inskriften har tydligen redan på 1600-talet varit skadad och kanske svårläst. Runorna i första namnet 1—5 **suain** stå påfallande tätt packade i jämförelse med det följande. 6 **i** är troligen felläst för ett skiljetecken **·** eller **:** Mellan 10 **k** och 12 **s** måste ha funnits ett **i**. Av 18 **s** finns endast övre stapeln i behåll. — Peringskiöld ändrar i sitt återgivande av inskriften utan vidare **k-sluk** till **asluk** Aslög.

Om kvinnonamnet *Gíslaug* se Sö 175, om mansnamnet *Sigstæinn* Sö 291 (och U 174).

Runslingan är lagd i en åttformig figur med två stora öglor. Brate antager, att slingan har utgjort tre ringar och att ristningen varit lik U 287. Detta torde knappast vara riktigt. Runslingan har sannolikt slutat med en fot eller en spiral på det skadade partiet av stenen t. v., och ringarna ha varit två, icke tre. Ornamentiken påminner emellertid utan tvivel om Öpir, och det är mycket möjligt, att ristningen är ett verk av honom, såsom Brate förmodar.

916. Ängeby, Börje sn. Nu vid Berga, Åkerby sn.

Litteratur: B 443, L 129. Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, *Monumenta Ullerakerensia* (1719), s. 344; P. Dijkman, *Historiske Anmärkningar* (1723), s. 82 f.; O. Celsius, *Svenska runstenar* (Fm 60) 1, s. 52; R. Dybeck, *Reseberättelse* 1863 (ATA); UFT h. 5 (1876), s. 6; E. Brate, *Svenska runristare* (1925), s. 118; Skrivelse till Riksantikvarien från kantor P. Lindgren, Åkerby ¹⁶/₁₀ 1928 (ATA); Handlingar i ATA 1927—32; S. B. F. Jansson, Rapport till Riksantikvarien ¹/₁₀ 1950 (ATA).

Avbildningar: Osignerat träsnitt i Peringskiöld a. a. och B 443; Jansson, foto 1949 (ATA).

I *Ransakningarna* (1672) meddelas; »Engieby: i Engen enn stehn pårijtat, Ibidem: en stoor hoop ättebackar med steen omkring lagde.» Peringskiöld omtalar runstenen under rubriken »Engieby stenen i Engen» på följande sätt: »Vthi thet sidsta rumet af Börje sokns forna Häfd, sätter man then Runsteen, som jämte en stor hop ättehäckar [tryckfel för: ättebackar?] finnes wid Engeby vti Engen, in emot åen, wid Löfsbron, som går öfwer åen, där gent öfwer också äro 6 stycken ättehögar wid Åbacken på Åkerby Prestegårds ägor» (B 443 och L 129: »Engieby»). — P. Dijkman omtalar rätt utförligt runstenen vid »Engieby by»: »På dess äng neder mot een Broo öfwer Åån som kallas Låfsbroon, strax wid vägen emellan Altuna by i Börje och Åkerby i Åkerby Sokn, står en Runsteen 10 quarter hög öfwer jorden, hwilken ock lærer wara så diup neder i Jorden, det man kan sluta af den stora Korss-figur der på är ritad, och nästan intet synes än til ²/₃, men en tridie del och Runeskriften är neder i jorden, kunnandes man allenast läsa några Runor öfwerst på Stenen, så . . . **f. u. s. t.** de öfrige ofwan jorden äro af tiden och wäderleken förtärde, fast Stenen är nästan flintehård, en del af Stenen ofwan til är ock afstötter, fast han är half aln tiock . . . Observerade jag, åhr 1710 om Hösten då Pesten gick i Stockholm, at der denne Runsteen står, är en Ängzdäld och Jumkils Åå löper der förbi. Och på Stenens samt berörde Åås norra sida, finnes först icke långt från Åån fem stora jordhögar, warandes Landzwägen giord genom den siette, hwilken har warit tämmelig stor; sedan är der en hop smärre Jordhögar i der näst belägne hagar, samt op mot Åkerby Prästegård, åtskillige stora högar ibland otalige små, jämte åtskillige Grifte-former större och smärre, runda, oflånge, trikantige och rätt quadrate, af 12, 14, 10, 9, 8 etc. alnars längd: gifwandes den Tracten liknelse

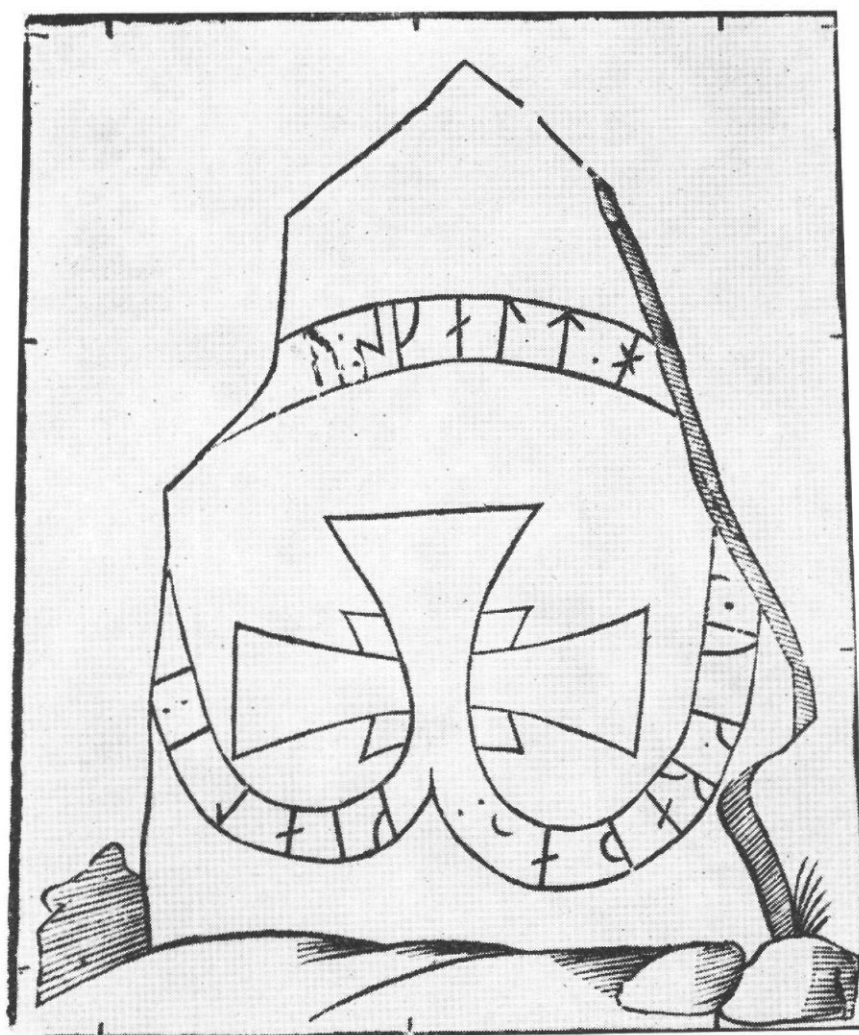


Fig. 449. U 916. Ängeby, Börje sn. Efter B 443.

ifrån sig, som har der fordom varit Lägerstad förr än Kyrkian med thes Kyrkiogård blef fun-
derad, eller har der stådt något Slag.» — O. Celsius anmärker om inskriften: »hic lapis prorsus
ita læsus, ut nullus ibi sensus erui queat. Peringskiöld conjicit.»

Runstenen har sedermera varit försvunnen. Dybeck skriver i sin reseberättelse 1864: »På
södra stranden af Jumkilsån, nära Lofsbron, har funnits en runsten, L 129, som nu söktes utan
framgång. Trakten har ett stort antal ättehögar. Om de stora högarne vid Engeby (i gärdet)
gäller hvad om alla olika kringodlade fornlemningar kan sägas: deras bestånd är mycket osäkert.»

Fem delar av denna runsten påträffades år 1927, då en källare revs vid Berga gård i Åkerby
socken. Berga är beläget en dryg km. Ö om Ängeby, på andra sidan om Jumkilsån, och run-
stenen har ursprungligen stått mellan Ängeby och Berga, vid bron över ån SÖ om Ängeby och
S om Berga. År 1932 lagades stenen och restes på en berghäll 50 m. VNV om prästgårds-
byggnaden i Berga, 25 m. S om landsvägen Åkerby—Jumkil och 20 m. SÖ om infartsvägen till
Berga. Fyra stycken kunde hopsättas; det femte, på vilket finnes en runslinga med fyra runor,
kunde icke placeras i kontakt med de övriga och lades därför upp framför stenen. Där ligger
också ytterligare ett stycke, utan ristning.

Gråröd granit. Stenens ursprungliga höjd omkr. 1,70 m., största bredd 1,20 m. På båda
sidor voro stycken av stenen avslagna, och även en del av inskriften hade därigenom gått för-
lorad. Den återfunna och hopsatta delen av stenen är 1,42 m. hög och 1,19 m. bred. Det ristade
stycket utan passning mäter 0,71 × 0,40 m. Ristningslinjerna äro grunda och breda, med ojämna
kanter. Linjerna lysa ljusa i stenytan.

Inskrift med det inom [] supplerat efter B 443):

[kial]i · . . . [u:s]kalt:[h] . . . - uk[·]bapa - :
5 10 15 20

Om läsningen har Sven B. F. Jansson antecknat: »R. 4 förefaller att vara l. Strax t. h. om den punkt, där bst slutar, finnes en lodrät skåra, som knappast är huggen. En bred, vittrad linje förbinder denna lodräta linje med l-bistaven. 5 i är säkert. Av r. 6 återstår nedre hälften av hst; inga spår av bst finnas. Runföljden 9—13 **kalt:-** står på det lösa stycket. I 12 **t** är v. bst svag. Av r. 13 återstår endast ett kort stycke nedtill. R. 14 har förlorat övre delen; inga spår av bst finnas. 15 **u** är tydligt, likaså 16 **k**. Efter 16 **k** finnas inga säkra spår av sk. 17 **b** har en oregelbunden form. Den undre bst är grund och bred. Vid 18 **a** har ytan flagrat av omedelbart t. h. om hst, nedanför bst. I 19 **p** har bistavens övre del gått förlorad i en brottspricka. Av r. 21 återstår endast ett obetydligt stycke nedtill.»

Läsningen är alltför fragmentarisk och osäker, för att en tolkning skall vara möjlig. Tydligt är emellertid, att i 8—12 **skalt** återfinnes ordet *skald*, varom se U 909. — Peringskiöld översätter: »Gialle och hans broder låto Skalde uthugga Stenen öfwer them båda». — P. Dijkman har, såsom nämnt, endast kunnat läsa runorna **fust** överst på stenen. — O. Celsius läser: ----- **... u : skalt h ... uk iohp**. Han anmärker, tydligen med hänsyftning på Peringskiölds suppling och tolkning i *Monumenta Ullerakerensia*: »Peringskiöld conjicit».

Det är av ornamentiken tydligt, att U 916 har varit utförd av samme man, som har ristat U 909, L 205 Danmarks kyrka och L 215 Säby, Danmarks sn. På den sistnämnda stenen namnger han sig som *Grimr skald* Grim skald. Det är då märkligt, att på den skadade Ängeby-stenen återfinna ordet **skalt**, enligt *Bautils* och Celsius' samstämmiga läsningar.

Brate har gjort följande, givetvis mycket osäkra, försök till suppling av inskriften: »Måhända ha två ristare uppgivits, så att inskriften lytt: **kiali : u[k : kinim]r : skalt : h[iuku] · uk · bap̄ar** 'Käti och Grim skald höggo ock båda'. Vad som skall underförstås vid 'båda' är oklart.»

Ängeby, Börje sn.

År 1902 anmälde lantmätaren F. W. Mossberg till Landshövdingen i Uppsala län, att »på Ängeby boställes gårdstomt finnes en runsten liggande såsom trappsten efter ett vid laga skifte rifvet bryggghus, äfvensom en nedsjunkna toppig sten, å hvars sjunkna del runslingor enligt sägen lära finnas. Denna sistnämnda sten står rätt och har således sjunkit jemnt» (Skrivelse till Riksantikvarien H. Hildebrand från Konungens befallningshavande i Uppsala län ¹⁷/₆ 1902, ATA). En av gårdarna i Ängeby har tidigare varit kvartermästareboställe. Lantmätare Mossberg anger icke närmare platsen för den nedsjunkna toppiga sten, »å hvars sjunkna del runslingor enligt sägen lära finnas». Hans uppgifter stämma dock ganska väl med vad man tidigare vet om runstenen på ängen nära ån (U 916): den har enligt träsnittet hos Peringskiöld en toppig form, och den hade enligt Dijkman redan vid 1700-talets början sjunkit så djupt, att endast en tredjedel var synlig ovan jord. Det är kanske ej alldeles uteslutet, att det är denna sten som avses. Den skulle i så fall efter 1902 ha blivit sönderslagen och förd till Berga samt där insatt i en källarmur, varur den sedan år 1927 togs fram. Mycket sannolikt är detta dock icke, ty man borde ha kunnat räkna med att minnet om stenens ursprungliga plats och öden icke skulle ha alldeles dött ut under dessa 25 år.

Någon sakkunnig undersökning gjordes tyvärr icke år 1902, och den sten, som då låg som trappsten vid bryggghuset, har sedermera förgäves eftersökts (1942, 1949). På Ängebys mark, 100 m. VNV om boningshuset i Ängeby nr 3, 4 står en rest sten. Höjd 1,45 m., bredd 0,70 m. På den åt V vända sidan, som är mycket slät och jämn, finnes ingen ristning. På motsatta sidan är däremot stenen försedd med ristning, som består av en fågel med långsträckt hals, långa ben och kraftig vinge (Jansson, Skrivelse till Riksantikvarien den ³⁰/₁₀ 1950, ATA). Möjligen är det denna sten, som tidigare har legat som trappsten framför ett bryggghus på gårdstomten.